

องค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา
อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

KNOWLEDGE OF COMMUNITY SELF MANAGEMENT BASED ON THE
GUIDELINES OF THE SUFFICIENCY ECONOMY, A CASE STUDY “NOEN KLANG
COMMUNITY, MOO 2, KROK PHRA DISTRICT,
NAKHON SAWAN PROVINCE”

หทัยชนก คตะสมบุรณ์*

Hataichanok Khatsombun

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “องค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ และการสนทนาทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติ ผู้อาวุโสภายในชุมชน สมาชิกของกลุ่มต่างๆภายในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาชุมชน และสมาชิกชุมชนทั่วไป การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Discussion) โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เป็นองค์ความรู้ในเรื่องของการปรับตัวของสมาชิกในชุมชน และสมาชิกกลุ่มต่างๆภายในชุมชน และการสังเกต ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยที่ผู้ศึกษาถึงวิธีการ กระบวนการที่ผู้นำชุมชนและสมาชิกภายในชุมชนใช้ในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงศึกษาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการ ตลอดจนเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน และร่วมวิเคราะห์ที่ให้ความคิดเห็น ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเนินกลางนั้น ชุมชนได้นำวิถีธรรมชาติ และวิถีชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในทุกระดับทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน โดยในระดับบุคคลได้ดำเนินกิจกรรม การปรับเปลี่ยนแนวคิดทัศนคติ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใน

* Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University.

การดำรงชีวิต การปลูกจิตสำนึกตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้ตนเอง จัดทำแผนชีวิตเพื่อการพัฒนาตนเอง การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการออมโดยเริ่มต้นจากระดับครัวเรือน มีกิจกรรมการลดรายจ่ายของครัวเรือน กิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น การลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร ด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพที่ทำใช้เอง แล้วยังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการเรียนรู้ เกิดขึ้นกระบวนการส่งเสริมโดยแกนนำของชุมชนได้เข้ารับการอบรมทบทวน เพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในกิจกรรมเป็นประจำมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ระหว่างครัวเรือนที่มีกิจกรรมอาชีพคล้ายกัน การศึกษาดูงานเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานกิจกรรมในชุมชน อาทิ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ของหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งทุกกลุ่มในชุมชนบ้านเนินกลาง มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของชุมชนและการจัดอันดับความสำคัญของปัญหาในชุมชน อีกทั้งมีการวางแผนเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนโดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้ของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: องค์ความรู้ชุมชน, เศรษฐกิจพอเพียง, การจัดการตนเองของชุมชน

ABSTRACT

The research on “Knowledge of community self management based on the guidelines of the sufficiency economy, a case study“NoenKlang community, Moo 2, Krok Phra Districk, Nakhon Sawan Province” is aiming at; 1.Knowledge of community self management based on the guidelines of the sufficiency economy, case study: Noen Klang community, Moo 2, Krok Phra Districk, Nakhon Sawan Province is a qualitative research, using a formal and informal interview with key informants such as community leaders, both formal and natural leaders, elders within the community, members of various groups such as government officers, corporate development officers, and general members in the community. In addition to, the focus approach is used in order for collecting the data on the knowledge related to the adaptation of the community members and of the various groups in the community; and the observation is used the participating observation approach by studying the methodology, process with the community leaders, members in regard to self-management guideline of the sufficiency economy. Therefore, the researcher of this study has participated in the community’s activities, exchange the knowledge, share information, including opinion analyzing that could enable the researcher to learn together with the local community.

The findings of this research “Knowledge of community self management based on the guidelines of the sufficiency economy, Ban Noen Klang”; community has brought the natural way and a way of life based on the sufficiency economy philosophy applied at all levels, both on a personal, household, and community level. In regard to the personal level, it has carried out the activities such as attitude, behavior modification to life, awareness raising to the community based on the philosophy of sufficiency economy, self- learning, life planning for their own development, family financial management. An immunization with savings starting at the household level, having a reduction expenditure activity as well as an increasing revenue, for instance, reducing the cost of agricultural production by using the organic fertilizers, and bio-fermented water which affecting not only to lower production cost but also doesn’t cause any negative impact on health and the environment. Learning activity arising from the promotion process of the community leader regularly to attend the refreshing, enhancing, expertise training the knowledge; exchanging knowledge among the communities, households with whom obtain a similar professional activities; exposure visit in order to develop knowledge, wisdom, and optimize operational activities in the community such as saving group production, cremation society of funds, farmers group, the processing community which all groups in Ban Noen Klang community has organized the exchange leaning forum, analysis the strengths and the weaknesses of the community and to priority the problems in the community, included having the plan, selecting the appropriate activities that lead problem solving and self-management of communities by adapting the sufficiency economic knowledge to drive the community development in ways that consistent with the various community context.

Keywords: Knowledge of Community, Sufficiency Economy, Self-Management Of Communities

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยอ่อนแอเนื่องจากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนไม่สมดุลมุ่งที่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจแต่ไม่ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับมนุษย์ที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค การดำเนินกิจกรรมการผลิตและการบริโภคที่ผ่านมาจึงขาด “ปัญญา” ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นแบบแยกส่วนใช้ “เงิน” เป็น “เป้าหมาย” โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมาจึงมักเกิดปัญหาหรือความทุกข์การขาดปัญญาความรู้สานเข้ากับควมโลภเห็นแก่ได้เพียงระยะสั้นไม่นึก

ถึงอนาคตของทั้งตนเองและผู้อื่นจึงแข่งกันผลิตและบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยแย่งกันใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัดเพื่อสนองความต้องการที่ไม่จำกัดและไม่รู้จักพอของมนุษย์เมื่อไม่รู้จักพอก็ก่อให้เกิดความวิปริตทางธรรมชาติและวิปริตทางความคิดก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมเกิดความย่ำแย่ทางศีลธรรมความเสื่อมสลายของวัฒนธรรมตลอดจนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่มุ่งเน้นให้ยึดหลักทางสายกลางและความไม่ประมาทคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขสังคมมีความเข้มแข็งและประเทศชาติมั่นคงซึ่งจะนำไปสู่การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจังในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) โดยมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาว่า "ประเทศมีความมั่นคงเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง" กำหนดพันธกิจหลักในการพัฒนาประเทศไว้ 3 พันธกิจ ได้แก่ การพัฒนาฐานการผลิตและบริการ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และสร้างภูมิคุ้มกันจากวิกฤตการณ์ และกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาไว้ 7 ยุทธศาสตร์ได้แก่ การสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุลอย่างสร้างสรรค์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาคุณภาพคน ทั้งความรู้คุณธรรม สังคม มั่นคงเป็นธรรม มีพลังและเอื้ออาทร เน้นการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงของพลังงานและอาหาร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

บทเรียนข้างต้นจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้ประชาชนชาวไทยทุกระดับในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม นักวิชาการ ย้อนกลับมาพิจารณาในช่วงเวลาที่ผ่านมา แล้วหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริของพระองค์ท่าน จนเกิดกลุ่มนักคิดและนักปฏิบัติจากหลายหน่วยงานและหลากหลายสาขาอาชีพ ในระดับรากหญ้าและส่วนกลาง ที่หันมาให้ความสนใจศึกษาค้นคว้า พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในเชิงกรอบแนวคิดทางทฤษฎี และใช้เป็นแนวทางประกอบการนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ในการนำองค์ความรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชนที่เป็นรูปธรรมและเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการไม่หยุดนิ่งในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นชุมชนต้นแบบและชุมชนนำร่องในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเขตอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนชนบทที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในการ

พัฒนาชุมชนจนเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากกาปฏิบัติจริงในการจัดทำโครงการกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนบนฐานทรัพยากรชุมชนที่มีอยู่ สำหรับองค์ความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นทรัพยากร ความรู้ ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเรียนรู้และฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง โดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ด้านการบริหารจัดการ การวิเคราะห์และวางแผน ภายใต้การจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้การแก้ปัญหา ตรงกับความต้องการ โดยใช้เวทีชุมชน และกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในลักษณะของชุมชนต้นแบบในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้ประชาชนได้มาเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตหรือพึ่งตนเองได้อย่าง จากกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองในด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมพร้อมกันนั้นมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนค้นพบแนวทางในการพึ่งตนเองนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) บ้านเนินกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไป

4. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา

การเลือกพื้นที่ชุมชนบ้านเนินกลางในการศึกษาด้วยข้อพิจารณาที่ว่าพื้นที่นั้นมีประเด็นและปรากฏการณ์ที่ชัดเจนในเรื่องที่จะเข้าไปศึกษา ซึ่งผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาเรื่ององค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ชุมชนบ้านเนินกลางมีความเข้มแข็งในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้เป็นฐานในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาภายในชุมชน และจากการศึกษาเบื้องต้น ทำให้ทราบว่าผลจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนนั้น ทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความหวงแหนหรือความรู้สึกเป็นเจ้าของของทรัพยากรในคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นจนทำให้ชุมชนมีการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นชุมชนบ้านเนินกลางที่มีความเข้มแข็งในด้านของการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านอื่นๆตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้ทำการศึกษาในครั้งนี้

5. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ซึ่งหน่วยการวิเคราะห์ คือ ชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ดังนั้นประชากรที่ศึกษาจึงประกอบด้วยบุคคลในชุมชน คือ

5.1 ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการกลุ่มและกองทุนต่างๆ ในชุมชน

5.2 ผู้อาวุโสภายในชุมชน และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน

5.3 สมาชิกของกลุ่มต่างๆภายในชุมชนที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการพัฒนาชุมชน และสมาชิกชุมชนทั่วไปนอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้ว

5.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปดำเนินงานในชุมชน อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

5.5 ภาควิชา/เครือข่ายภายนอกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

6. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้แบ่งวิธีการศึกษาไว้ 2 ขั้นตอน ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาเห็นภาพการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งเป็น ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและขั้นตอนการศึกษาจากพื้นที่ศึกษาจริง

6.1 ขั้นตอนการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Study) ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและความชุมชน แนวคิดการพัฒนาชุมชน แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน จากรายงานการวิจัย รวบรวมบทความจากเอกสาร วารสารต่างๆ และจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษา การวิเคราะห์ การอภิปรายผลการศึกษา

6.2 ขั้นตอนการศึกษาจากพื้นที่จริงหรือศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยลงศึกษาที่ชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลเนินศาลาอำเภอเพื่อหาข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จะนำมาวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาตามกรอบแนวคิดที่ผู้ศึกษากำหนดไว้ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา

1) การสัมภาษณ์ และการพูดคุยแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติ ผู้อาวุโสภายในชุมชน สมาชิกของกลุ่มต่างๆภายในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาชุมชน และสมาชิกชุมชนทั่วไปนอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้ว

2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Discussion) โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆที่เป็นองค์ความรู้ในเรื่องของการปรับตัวของสมาชิกในชุมชน และสมาชิกกลุ่มต่างๆภายในชุมชน

3) วิธีการสังเกต ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยที่ผู้ศึกษาถึงวิธีการกระบวนการที่ผู้นำชุมชนและสมาชิกภายในชุมชนใช้ในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงศึกษาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการตลอดจนเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน และร่วมวิเคราะห์ที่ให้ความคิดเห็นบ้างในบางกรณี ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนและชาวบ้าน

7. การประมวลผลข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาความ (Descriptive Analysis) โดยใช้แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยนำมาอธิบายสภาพทั่วไปของชุมชน องค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองของชุมชน เพื่อที่จะสามารถอธิบายให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์และการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้ในตอนแรก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้น และจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามรวมทั้งการอ้างอิงข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์สมาชิกของชุมชนและผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนเพื่อให้เห็นภาพองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

8. ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า บ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีกระบวนการทำงานพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาบริบทชุมชนในประเด็นต่างๆ สภาพปัญหาความต้องการ การจัดอันดับความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างชัดเจน การศึกษาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเข้าใจและทัศนคติของสมาชิกในชุมชน

2) มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้โดยเริ่มตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน โดยให้ครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาดูงานระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัดต่อไป

3) การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการพัฒนาแบบมีขั้นตอน เป็นระบบ มีความต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน

4) ผู้นำชุมชน มีความเป็นทีมในการทำงานและการขับเคลื่อนกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านองค์ความรู้ของชุมชน 1) กระบวนการเรียนรู้ตามหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การเรียนรู้ตัวตน 3) การเข้าถึง ความร่วมมือของคนในพื้นที่ 4) การสนับสนุนจากภาคีหน่วยงานภาครัฐและส่วนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาและส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชุมชน 5) ใช้กิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในการสร้างจิตสำนึกการกระตุ้นความคิดของประชาชนให้ย้อนมองวิถีชีวิตอันดีงาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทร ความรักความสามัคคี 6) การสร้างแรงจูงใจในการกระทำความดีส่งผลให้บ้านเนินศาลา สามารถดำเนินกิจกรรมและ การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม 7) การประสานงบประมาณเพื่อต่อยอดกิจกรรม นโยบายของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจัยที่สนับสนุนการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการจัดการตนเองในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน 1) ให้โอกาสผู้นำ แกนนำชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมชุมชน 2) ให้โอกาสผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การรับฟังและการแสดงความคิดเห็น 3) หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ สำนักเกษตรอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น ส่วนท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีบทบาทสนับสนุนและช่วยเหลือในด้านความรู้วิชาการ งบประมาณ การบริหารจัดการชุมชน การรวมกลุ่ม แหล่งทุนสนับสนุนในการขับเคลื่อนกิจกรรม การพัฒนาภาคการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน และการตลาดและช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) การขยายผลสู่ชุมชนและหมู่บ้านอื่นที่บริบทหรือความสนใจในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการตนเองของชุมชนเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืนบนฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

องค์ความรู้จากการเรียนรู้กิจกรรมการใช้ทุนชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านเนินกลาง หมู่ 2 ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีกระบวนการเรียนรู้ โดยเป็นลักษณะของการเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ในศักยภาพของตนเอง และตระหนักถึงพลังของการรวมกลุ่มกิจกรรมภายในชุมชน การบริหารจัดการระบบทุนชุมชนที่เอื้อต่อการครองชีพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีมีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตนเอง กระบวนการทางความคิดแบบพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันและกันผ่านกิจกรรมในการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และเวทีประชาคมหมู่บ้านในโอกาสต่างๆ เช่น การจัดทำแผนชุมชนการสรุปผลการพัฒนาชุมชนในรอบปีที่ผ่านมาเพื่อจัดทำรายงานการพัฒนาหมู่บ้าน และการดำเนินงานกลุ่มกิจกรรมในชุมชน เช่น กลุ่มปลูกพืชผักปลอดสารพิษ กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มเกษตรกรรวมทังให้โอกาสครัวเรือนยากจนที่มีรายได้น้อยต่ำกว่าเกณฑ์ ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

(จปฐ.) ได้รับการสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพเพื่อยกระดับรายได้ของครอบครัวตนเองโดยการเสริมสร้างองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาตนเองและชุมชน

ชุมชนบ้านเนินกลาง มีการส่งเสริมในสมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ให้ได้ในระดับครอบครัวก่อน คือ อยู่ได้อย่างพอเพียง ด้วยการลดรายจ่าย ปลูกทุกอย่างที่บริโภค บริโภคทุกอย่างที่ปลูกอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ลดความเห็นแก่ตัว ช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปัน และอยู่ดียังขึ้นด้วยการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรียนรู้ตนเอง พัฒนาทักษะภูมิปัญญา ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันให้ครอบครัวด้วยการออม

ระดับครอบครัว เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองและครอบครัวอย่างเป็นขั้นตอน เกิดการตระหนักและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาของครอบครัว ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขตามอัตภาพ

ระดับชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เกิดความสมัครสมานสามัคคี ร่วมกันศึกษาเรียนรู้ ถอดบทเรียนกิจกรรมและพัฒนากิจกรรมให้มีความก้าวหน้า เช่น กลุ่มทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนการสร้างกลุ่มกิจกรรมใหม่ เช่น กลุ่มทำนา ปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน และโรงสีข้าวชุมชน

ระดับสังคมมีสถาบันการศึกษา ขอส่งนักศึกษาเข้ามาเรียนรู้กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ของจังหวัดนครสวรรค์ และอีกหลายจังหวัด รวมทั้งเครือข่ายจากอำเภอในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ขอศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเนินกลางอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ดังนั้น ชุมชนบ้านเนินกลาง มีการสะท้อนภาพของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง ในกระบวนการพัฒนาทุนชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง จนตระหนักและเข้าใจในศักยภาพของทุนชุมชน มีการประเมิน การใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมเพื่อจัดการปัญหาของคนในชุมชน จะทำให้มีผลการดำเนินงานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อีกวิธีการหนึ่ง ได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณชน และการขอศึกษาดูงานของกลุ่มองค์กร ผู้นำชุมชนจากต่างจังหวัด ต่างอำเภอ ก่อให้เกิดความตื่นตัว ในการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านในชุมชน และเกิดผู้นำชุมชนคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมทำงาน ร่วมแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมและความต้องการของชุมชนมากยิ่งขึ้น

วิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้มีการนำหลักวิชาการมาใช้ในการวางแผนประกอบอาชีพดำเนินกิจกรรมของชุมชน โดยผู้นำชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้ที่มีประโยชน์สำหรับการประกอบอาชีพจากหน่วยงานราชการ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับชุมชน โดยมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงานได้แก่การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน การทำปุ๋ยชีวภาพ ผู้นำในหมู่บ้านรณรงค์ให้ครัวเรือนมีการผลิตและใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและช่วยใน

การรักษาคุณภาพดิน ทำให้ลดรายจ่ายจากการซื้อปุ๋ย และเนื่องจากผู้นำในชุมชน เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และสนใจศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา จึงทำให้รู้เห็นเท่าทันต่อความเคลื่อนไหวความเปลี่ยนแปลง และเกิดความคิดริเริ่มพัฒนาดินเองเป็นปัญญาชนท้องถิ่นที่มีส่วนสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหาบ้าน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องภาคการเกษตร ปัญหาหนี้สิน ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน โดยใช้วิธีการการจัดเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อใช้สำหรับการจัดทำแผนแม่บทชุมชน จึงพบว่าเกษตรกรในชนบทเป็นผู้ครอบครองทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนซึ่งรวมถึงทุนที่ไม่ใช่เงินแต่มีคุณค่า เช่น ทุนที่เป็นทรัพยากรผลผลิตทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา และทุนทางสังคมซึ่งจะเป็นจุดแข็งของชุมชน แต่ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการจัดการทุน ทำให้คนภายนอกชุมชนเข้ามาจัดการทุนของชุมชน ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับคนภายนอกชุมชน

ด้านคุณธรรมมีการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันภายในชุมชน ได้แก่ มีเครือข่ายร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปันกันจัดกิจกรรมเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมแข่งขันกีฬาในหมู่บ้านทุกปีและคนในชุมชนเป็นผู้ยึดถือคุณธรรม มาเป็นเครื่องมือของการดำเนินชีวิต เมื่อประสบความสำเร็จก็ได้นำประสบการณ์ไปขยายผลให้ผู้อื่นที่สนใจไปแก้ปัญหของตนเอง ได้กลายเป็นตัวอย่างต่อเนื่องไปกว้างขวางมากขึ้นมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง มีความสุขตามอัตภาพ ทั้งตนเองและครอบครัว มีเวลาและความอิสระในการคิด ทำและร่วมมือกับผู้อื่น โดยให้ความเท่าเทียมยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น ทำสิ่งที่เกิดประโยชน์กับผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ด้านความพอประมาณเริ่มการพัฒนาด้วยการนำชาวบ้านให้รวมกลุ่มกันพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองและชุมชน โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 แนวคิด “การพึ่งพาตนเอง” พึ่งพาความสามารถของตนเองให้อยู่รอดได้เริ่มจากการเรียนรู้ทำความเข้าใจตนเอง และรู้จักชุมชนของตนเองวิเคราะห์ตนเองว่าเป็นใครมีบทบาทหน้าที่และมีอาชีพอะไร ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่คืออะไรสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมเป็นอย่างไร มีจุดแข็งหรือจุดอ่อนอย่างไรโดยมีการสนับสนุนให้ชาวบ้านจัดทำบัญชีครัวเรือน สรุปรายรับรายจ่ายและรายการบริโภคของครอบครัวชาวบ้าน และให้มีการจดบันทึกบัญชีไว้โดยละเอียด แล้วจึงวิเคราะห์แยกประเภทการใช้จ่าย ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักตนเองเกี่ยวกับการบริโภคหรือการใช้จ่ายและสามารถพิจารณาตัดการใช้จ่ายสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้ เมื่อควบคุมการใช้จ่ายได้ก็จะมีเงินเหลือมากขึ้น และพบว่าชุมชนต้องจ่ายเงินซื้อหาสินค้าจากที่อื่น ทำให้เกิดแนวคิดการประกอบอาชีพ เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน และเกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบย่อยๆ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงศักยภาพชุมชนและประชาชน อีกทั้งการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้พัฒนาชุมชนและมีการทดแทนกลับคืนให้กับชุมชนโดยยึดหลักความพอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น

ด้านความมีเหตุผลชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านในการสรุปประสบการณ์ ทบทวนปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อวิเคราะห์อนาคต ทำให้พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและมีส่วนร่วมกันวางแผนสร้างแนวทางแก้ปัญหาให้กับตนเองตั้งแต่ระบบการผลิตการแปรรูป จัดการด้านการตลาดโดย การจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ใช้ระบบการพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งภายในชุมชนและ

ระหว่างชุมชนและทั้งในอาชีพเดียวกัน และต่างอาชีพ จากเดิมที่เป็นการแลกเปลี่ยนข้าวของซึ่งกันและกัน ได้พัฒนาความร่วมมือกันเป็นธุรกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชน เช่น สบู่ แชมพู ครีมอาบน้ำ ซึ่งวัตถุดิบมาจากสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน และจากการมีผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมชัดเจน ทำให้เกิดความร่วมมือเชื่อถือได้จากหลายฝ่ายในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและมีกิจกรรมการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจสังคมและทรัพยากรของชุมชนด้วยเหตุผลและความรู้ความเข้าใจแล้ว จึงตัดสินใจนำไปใช้ในการทำแผนพัฒนาชุมชนสมาชิกในชุมชนมีการลงทุนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีการวางแผนรู้จักแยกแยะปัญหา อุปสรรคตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้น

ด้านภูมิคุ้มกันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ทำให้คนในชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในเรื่องตัวเองและผลกระทบจากภายนอก ได้ข้อสรุปและนำข้อสรุปมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ได้แนวทางในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และได้แนวทางพัฒนาให้เกิดสิ่งดีๆ ขึ้นใหม่ เช่น การร่วมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือของชุมชนที่จะใช้จัดการทุนของชุมชนโดยชุมชนเอง เพื่อเพิ่มมูลค่าทรัพยากรแก้ปัญหาของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน การจัดการองค์กรชุมชน สร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนมีการเตรียมความพร้อมรับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยทุกคนพร้อมมีการวางแผนการใช้จ่าย จัดทำบัญชีครัวเรือน ประหยัดและเก็บออม ซึ่งชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยการรวมกลุ่มและมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนช่วยเหลือคนในชุมชนยามเดือดร้อน เช่น กองทุนหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น

9. การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์กรความรู้ของชุมชนใน การจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีส่วนร่วมของชุมชน ได้พบประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อค้นพบดังนี้

องค์กรความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเนินกลาง พบว่าชุมชนมีองค์ความรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนบ้านเนินกลางมีการเรียนรู้ โดยเรียนรู้ตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง และตระหนักชุมพลังของกลุ่ม การบริหารจัดการระบบทุนที่เอื้อต่อการครองชีพ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี โดยชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ระดับครอบครัว เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองและครอบครัวอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เกิดการตระหนักและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาของครอบครัว ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขตามอัตภาพ

ระดับชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เกิดความสมัครสมานสามัคคี ร่วมกันศึกษาเรียนรู้ ถอดบทเรียนกิจกรรมและพัฒนากิจกรรมให้มีความก้าวหน้า เช่น กลุ่ม กลุ่มทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนการสร้างกลุ่มกิจกรรมใหม่ๆ เช่น กลุ่มทำนา กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และโรงสีข้าวชุมชน

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชนในรูปคณะกรรมการของชุมชน องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2) การสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนให้เห็นถึงคุณค่าของความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน การจัดกิจกรรมที่ใช้ฐานองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน

10.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนในมิติอื่นในพื้นที่ของตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

2) ควรมีการศึกษาการศักยภาพของชุมชนในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ชุมชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

References

- Anand kanchanadit Varieties. (1998). *A Complex Approach to the Research Community: The Dynamics and Potential of Community Development*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- Parichart Valaisathien. (2003). *Process and Technique of the Work of Developers*. Bangkok Office: Sponsored Research Fund.
- Preyanuch Phibun Sarawut . (2006). *Sufficiency Economy and New Theory*. Research of Sufficiency. the Crown Property Bureau, the Consulate.
- Sutin Lipiyachart. (2007). *Philosophy Turning Point for the Development of Thailand*. Office of the National Economic and Social Development.